

LAPS/1/2025, 13.1.2025

Lapsiasiavaltuutetun lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laiksi tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit)

VIITE: VN/29848/2024

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnosta yleissopimuksen näkökulmasta.

Lausunto on annettu lausuntopalvelu.fi:ssä.

LAPSIASIAVALTUUTETUN KANNANOTOT

Lapsiasiavaltuutettu antaa lausunnon oma-aloitteisesti. Lapsiasiavaltuutettu on antanut lausunnon eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksen aiemmasta versiosta 23.5.2024¹ ja ollut asiasta myös kuultavana valiokunnassa 24.5.2024.

Lapsiasiavaltuutettu suhtautuu edelleen kielteisesti lakiesitykseen. Viittaamme aiempaan lausuntoomme ja otamme tässä vaiheessa kantaa vain esitysluonnoksessa ehdotettuihin sallittuihin makuihin. Lapsiasiavaltuutettu toistaa aiemmassa lausunnossaan esitetyn kantansa, että on erittäin vastuutonta, että esitysluonnoksessa ehdotetaan sallittavaksi tunnusomaisia makuja ja tuoksua, kuten minttu ja mentoli, jotka jo ennalta tiedetään nuoria houkuttavaksi. Tämä on myös todettu hallituksen esitysluonnoksen lapsiin ja nuoriin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa sivuilla 23–24. Vaikutusarviointi on hyvin ristiriitainen. Siinä todetaan, että ”esityksessä ehdotetaan muutoksia, joilla pyritään vähentämään nikotiinipussien houkuttelevuutta nykytilaan verrattuna. Voidaan arvioida, että makujen rajoittamisella, varoitusmerkinnöillä ja pakkausten ulkoasun yhdenmukaistamisella voidaan ainakin josain määrin vähentää tuotteiden houkuttelevuutta erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa” ja toisaalta seuraavassa kappaleessa ”esimerkiksi mentolin ja mintun maut säilyisivät savuttomissa nikotiinituotteissa sallittuina, vaikka nykyisen tupakkatuotedirektiivin myötä tunnusomaiset tuoksut ja maut, mukaan lukien mentoli ja minttu, kiellettiin tietyistä tupakkatuotteista ennen kaikkea siksi, että niiden oli todettu houkuttelevan etenkin nuo-

ria”. Tätä tosiasiaa ei muuta millään tavoin se, että seuraavaksi luonnoksessa todetaan, että ”mentolin ja mintun makujen voidaan arvioida kiinnostavan lapsia ja nuoria, mutta niitä ei kuitenkaan voida pitää samalla tavalla heille suunnattuina makuina kuin esimerkiksi makeita karkki- ja hedelmämakuja.” Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että minttu ja mentoli ovat hyvin tavanomaisia makuja lasten karamelleissa, purukumeissa ja hammastahnoissa, ja lapset tottuvat näihin makuihin yleensä jo pieninä.

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa lisäksi, että hallitusohjelmassa² korostetaan moni kohdin tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Hallitus on sitoutunut ohjelmassaan edistämään lainvalmistelun laadukasta ja tietoperusteista vaikutusarviointia sekä sääntelykeinojen punnintaa (s.8). Kun otetaan huomioon, että YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukainen velvollisuus lapsen erityiseen suojeluun sekä sen useat yksittäiset artiklat, esimerkiksi oikeus elämään (6 artikla) ja oikeus mahdollisimman hyvään terveydentilaan (24 artikla), edellyttävät, että lainsäädäntöratkaisuilla pyritään turvaamaan lapsen edun ensisijaisuus, eli kaikkien lapsen oikeuksien mahdollisimman täysimääräinen toteutuminen. Nyt valittu sääntelyvaihtoehto ei toteuta näitä vaatimuksia.

Yhteenvetona toteamme, että lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan nikotiinipussien sääntelyn tulisi olla huomattavasti tiukempaa, johon olemme ottaneet kantaa tarkemmin aiemmassa lausunnossamme eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Erityisesti käsillä olevan esitysluonnoksen osalta lapsiasiavaltuutettu katsoo, että nikotiinipusseissa ei tulisi sallia mitään niiden houkuttelevuutta lisääviä makuja tai tunnusomaisia tuoksua.

Helsingissä 13.1.2025

Elina Pekkarinen

lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander

juristi

¹ Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta. LAPS/46/2024, 23.5.2024. Verkossa https://lapsiasia.fi/-/laps_lausunto_stv_he382024vp

² Vahva ja välittävä Suomi: Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023. Verkossa <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/158702198/Neuvottelutulos+hallitusohjelma+sta+16.6.2023.pdf/2feb7a7-d5a1-6f17-df2d-95561de7a6de/Neuvottelutulos+hallitusohjelmasta+16.6.2023.pdf?t=1686924779616>